BYUDJET TASHKILOTLARIDA ISH HAQI HISOBINI RAQAMLASHTIRISH VA AVTOMATLASHTIRISH: MOLIYAVIY NAZORAT SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI

Xudoyqulova Zarina Abdusamatovna
O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi
E-mail: zarinaxudoyqulova124@gmail.com
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.22206268
Tel: 91.900-24-12

Annotatsiya. Mazkur maqolada byudjet tashkilotlarida ish haqi hisobini raqamlashtirish va avtomatlashtirishning moliyaviy nazorat samaradorligini oshirishdagi o'rni, imkoniyatlari va amaliy mexanizmlari tadqiq etilgan. Ish haqi xarajatlari byudjet tashkilotlarining jami xarajatlarida salmoqli ulushni egallashi sababli mazkur jarayonni aniq, shaffof va tezkor tashkil etish davlat moliyaviy resurslaridan samarali foydalanishning muhim sharti hisoblanadi. Tadqiqotda ish haqi hisobini an'anaviy yuritish bilan raqamlashtirilgan va avtomatlashtirilgan boshqaruv modeli o'rtasidagi farqlar tahlil qilinib, raqamli texnologiyalar orqali inson omiliga bog'liq xatolarni kamaytirish, noqonuniy yoki asossiz to'lovlarning oldini olish, ish vaqti hamda shtat birliklarini nazorat qilish, hisob-kitoblarning izchilligi va audit imkoniyatlarini kuchaytirish mexanizmlari asoslab berilgan. Shuningdek, maqolada ish haqi hisobini avtomatlashtirishning tashkiliy, texnologik va institutsional shartlari, mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari byudjet tashkilotlarida ish haqi bo'yicha moliyaviy nazoratni preventiv, uzluksiz va ma'lumotlarga asoslangan tizimga transformatsiya qilish imkoniyati mavjudligini ko'rsatadi.
Kalit so'zlar: byudjet tashkiloti, ish haqi, raqamlashtirish, avtomatlashtirish, moliyaviy nazorat, davlat moliyasi, raqamli texnologiyalar, ichki nazorat, audit, elektron hujjat aylanishi, ish vaqti hisobi, byudjet mablag'lari.

Abstract. This article examines the role and potential of digitalization and automation of payroll accounting in improving the effectiveness of financial control in public sector organizations. Since payroll expenses constitute a significant part of public organizations' expenditures, ensuring accurate, transparent, timely and controlled payroll processing is an important condition for the efficient use of public financial resources. The study compares traditional payroll accounting with digital and automated management models and identifies mechanisms for reducing human errors, preventing unjustified or unauthorized payments, controlling staffing positions and working hours, improving the consistency of calculations and strengthening audit capabilities through digital technologies. The article also analyzes organizational, technological and institutional prerequisites for payroll automation, identifies key challenges and develops practical recommendations for overcoming them. The findings demonstrate that payroll digitalization can transform financial control in public organizations into a preventive, continuous and data-driven system.
Keywords: public sector organization, payroll, digitalization, automation, financial control, public finance, digital technologies, internal control, audit, electronic document management, working time accounting, budget funds.

Kirish. Bugungi kunda davlat moliyasini boshqarish tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish moliyaviy resurslardan samarali va oqilona foydalanishni ta'minlashning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Davlat tomonidan

ajratiladigan byudjet mablag‘larining maqsadli sarflanishini ta’minlash, xarajatlar ustidan samarali nazorat o‘rnatish, hisob-kitoblarning shaffofligini oshirish va moliyaviy intizomni mustahkamlashda raqamlashtirish jarayonlari alohida ahamiyat kasb etadi.

Byudjet tashkilotlari xarajatlari tarkibida ish haqi va unga tenglashtirilgan to‘lovlar muhim o‘rin tutadi. Xodimlarning lavozimi, shtat birligi, tarif stavkasi, ish vaqtining davomiyligi, ustama va qo‘shimcha to‘lovlar, mukofotlar, ta’til pullari, vaqtincha mehnatga layoqatsizlik bilan bog‘liq to‘lovlar hamda qonunchilikda nazarda tutilgan boshqa hisob-kitoblarning to‘g‘ri amalga oshirilishi tashkilotning moliyaviy barqarorligi va byudjet intizomiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

An’anaviy sharoitda ish haqi hisobini yuritish ko‘plab ma’lumotlarni qo‘lda kiritish, hujjatlarni bir necha marotaba tekshirish va turli axborot manbalaridan foydalanishni talab qiladi. Bunday sharoitda ma’lumotlarning takroran kiritilishi, inson omili sababli yuzaga keladigan arifmetik va texnik xatolar, hujjatlarning kechikib rasmiylashtirilishi, ish vaqti hamda shtat ma’lumotlarining nomuvofiqligi kabi holatlar moliyaviy nazorat samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Ish haqi hisobini raqamlashtirish esa ushbu jarayonlarni yagona axborot muhitida birlashtirish, ma’lumotlarni avtomatik qayta ishlash, nazorat algoritmlarini joriy etish va moliyaviy operatsiyalar bo‘yicha raqamli iz qoldirish imkonini beradi. Avtomatlashtirish natijasida nazorat faqat yakuniy hisobotlarni tekshirish bilan cheklanib qolmasdan, xarajat yuzaga kelishidan oldingi va hisob-kitob jarayonining o‘zidagi nazorat mexanizmlarini ham qamrab oladi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi byudjet tashkilotlarida ish haqi hisobini raqamlashtirish va avtomatlashtirish imkoniyatlarini o‘rganish hamda ushbu jarayon orqali moliyaviy nazorat samaradorligini oshirishning amaliy mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: ish haqi hisobining byudjet tashkilotlari moliyaviy boshqaruvidagi o‘rnini aniqlash; an’anaviy hisob-kitob tizimining muammolarini tahlil qilish; raqamlashtirish va avtomatlashtirishning moliyaviy nazoratga ta’sirini baholash; avtomatlashtirilgan nazorat mexanizmlarini aniqlash; shuningdek, byudjet tashkilotlarida mazkur tizimni samarali joriy etish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Adabiyotlar sharhi. So‘nggi yillarda davlat moliyasini raqamlashtirish, buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish va moliyaviy nazoratni takomillashtirish masalalari ilmiy tadqiqotlarda keng o‘rganilmoqda. Rivero del Paso, Pattanayak, Uña va Tourpe (2023) davlat moliyasini boshqarish jarayonlarini raqamlashtirish bo‘yicha tadqiqotida raqamli texnologiyalar moliyaviy ma’lumotlarni qayta ishlash tezligi va sifatini oshirish, jarayonlarni integratsiyalash hamda nazoratni kuchaytirish imkonini berishini asoslagan. Mualliflar samarali raqamlashtirish uchun faqat dasturiy ta’minot emas, balki boshqaruv jarayonlari va nazorat mexanizmlarini ham takomillashtirish zarurligini ta’kidlaydi.

Osiyo taraqqiyot bankining 2023-yilda O‘zbekiston uchun ishlab chiqilgan davlat sektori buxgalteriya standartlarini joriy etish bo‘yicha yo‘l xaritasida davlat sektorida moliyaviy hisobning shaffofligi, hisobdorligi va axborot tizimlarini takomillashtirish masalalariga e’tibor qaratilgan. Ushbu yondashuv O‘zbekistonda davlat tashkilotlari moliyaviy hisobini zamonaviy axborot texnologiyalari bilan uyg‘unlashtirish va ma’lumotlarning ishonchliligini oshirish zarurligini ko‘rsatadi.

O‘zbekistonlik tadqiqotchilar ham bu yo‘nalishda muhim izlanishlar olib bormoqda. Umirova va Farxodjonova (2024) raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini avtomatlashtirishga bag‘ishlangan tadqiqotida raqamli texnologiyalarning hisob jarayonlarini tezlashtirish, ma’lumotlarni qayta ishlashni takomillashtirish va boshqaruv qarorlarini

qo‘llab-quvvatlashdagi ahamiyatini ko‘rsatgan. Mualliflar buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish zamonaviy tashkilotlarda axborotlarni tezkor va tizimli qayta ishlash imkonini berishini ta’kidlaydi.

Nusratullayev (2024) moliya va buxgalteriya hisobi tizimlarini raqamlashtirishning strategik yo‘nalishlarini tadqiq qilib, raqamli texnologiyalar moliyaviy boshqaruvda samaradorlik, shaffoflik va qaror qabul qilish sifatini oshirishini asoslagan. Tadqiqotda sun’iy intellekt, bulutli texnologiyalar va boshqa raqamli vositalardan foydalanish imkoniyatlari bilan bir qatorda, axborot xavfsizligi va mutaxassislarning raqamli ko‘nikmalarini rivojlantirish zarurligi ham qayd etilgan. IInnovative Academy

Igamberdieva va O‘razova (2026) tomonidan olib borilgan tadqiqot mavzuga yanada bevosita yaqin bo‘lib, unda buxgalteriya hisobini raqamlashtirish sharoitida moliyaviy nazorat tizimini takomillashtirish masalasi o‘rganilgan. Mualliflar avtomatlashtirilgan hisob tizimlari, elektron hujjat aylanishi va real vaqt rejimidagi monitoring moliyaviy axborotlarning tezkorligi, aniqligi va shaffofligini oshirishini aniqlagan. Shuningdek, raqamli tizimlarda audit izi, ichki nazorat va moliyaviy xatarlarni erta aniqlash mexanizmlarining ahamiyati asoslangan. Ushbu tadqiqot ish haqi hisobini avtomatlashtirishning moliyaviy nazorat samaradorligiga ta’sirini o‘rganish uchun bevosita nazariy asos bo‘la oladi. Yyashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Pattanayak, Rivero del Paso, Tourpe va Cho (2026) davlat moliyasini boshqarishda zamonaviy raqamli texnologiyalar, jumladan, sun’iy intellekt va ma’lumotlarni tahlil qilish vositalaridan foydalanish imkoniyatlarini o‘rgangan. Mualliflar bunday texnologiyalar moliyaviy xatolar va noodatiy operatsiyalarni aniqlash, nazorat jarayonlarini takomillashtirish hamda boshqaruv qarorlarining sifatini oshirishga xizmat qilishi mumkinligini ko‘rsatgan.

Umuman olganda, o‘rganilgan ilmiy manbalar raqamlashtirishning buxgalteriya hisobini tezlashtirishdan tashqari, moliyaviy nazoratning aniqligi, shaffofligi va samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ko‘rsatmoqda. O‘zbekistonlik mualliflarning tadqiqotlarida ham raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan hisob, elektron hujjat aylanishi va moliyaviy nazorat o‘rtasidagi bog‘liqlik asoslangan. Biroq mavjud tadqiqotlarda aynan byudjet tashkilotlarida ish haqi hisobini raqamlashtirish va avtomatlashtirishning moliyaviy nazorat samaradorligiga ta’siri alohida va kompleks tarzda yetarlicha o‘rganilmagan. Mazkur tadqiqotning asosiy ilmiy yo‘nalishi ana shu bo‘shliqni to‘ldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi byudjet tashkilotlarida ish haqi hisobini raqamlashtirish va avtomatlashtirish orqali moliyaviy nazorat samaradorligini oshirish imkoniyatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqotda ish haqi hisobining mavjud holati, unda yuzaga keladigan moliyaviy xatarlar hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish natijasida nazorat jarayonlarini takomillashtirish imkoniyatlari tizimli ravishda o‘rganildi.

Tadqiqot metodologik jihatdan tizimli yondashuv asosida olib borildi. Bunda ish haqi hisobi alohida buxgalteriya jarayoni sifatida emas, balki xodimlar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni shakllantirish, shtat birliklarini nazorat qilish, ish vaqtini hisobga olish, ish haqini hisoblash, majburiy ushlab qolishlarni amalga oshirish, to‘lovlarni tasdiqlash va moliyaviy nazoratdan iborat yagona jarayon sifatida ko‘rib chiqildi.

Tadqiqotda qiyosiy tahlil usuli yordamida an’anaviy va avtomatlashtirilgan ish haqi hisoblash tizimlarining asosiy xususiyatlari solishtirildi. Bunda hisob-kitoblarning aniqligi, ma’lumotlarni qayta ishlash tezligi, inson omilining ta’siri, xatolarni aniqlash imkoniyati, hujjat aylanishi, nazoratning uzluksizligi va audit uchun ma’lumotlarning mavjudligi asosiy mezonlar sifatida belgilandi.

Shuningdek, jarayonli yondashuv asosida ish haqi hisobining har bir bosqichida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan moliyaviy xatarlar aniqlandi. Jumladan, xodimlar to‘g‘risidagi ma’lumotlarning o‘z vaqtida yangilanmasligi, shtat birliklari bilan hisoblangan ish haqi o‘rtasidagi nomuvofiqlik, ishlanmagan vaqt uchun to‘lov hisoblanishi, qo‘shimcha to‘lovlarning asossiz belgilanishi, bir xil to‘lovning takroran amalga oshirilishi va hisob-kitobdagi texnik xatolar tadqiqotning asosiy nazorat obyektlari sifatida belgilandi.

Tadqiqotda tahlil va umumlashtirish usullaridan foydalanib, raqamlashtirishning moliyaviy nazoratga ta’sir qiluvchi asosiy yo‘nalishlari aniqlandi. Ular ma’lumotlarning yagona tizimda jamlanishi, hisob-kitoblarning avtomatik amalga oshirilishi, belgilangan limitlarning nazorat qilinishi, xodimlarning vakolatlarini ajratish, elektron tasdiqlash, o‘zgarishlarning qayd etilishi va shubhali operatsiyalarni aniqlashdan iborat.

Tadqiqotning muhim metodik jihati sifatida preventiv nazorat yondashuvi qo‘llanildi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, moliyaviy xatoni to‘lov amalga oshirilgandan keyin aniqlashdan ko‘ra, uning yuzaga kelishidan oldin aniqlash samaraliroq hisoblanadi. Shu sababli avtomatlashtirilgan ish haqi tizimida xodimning maqomi, shtat birligi, ish vaqti, ish haqi miqdori va tegishli hujjatlar o‘rtasidagi muvofiqlikni avtomatik tekshirish imkoniyatlari tadqiq qilindi.

Raqamlashtirish samaradorligini baholash uchun nisbiy ko‘rsatkichlardan foydalanish taklif etildi. Xususan, hisob-kitoblarning aniqlik darajasi, avtomatlashtirilgan operatsiyalar ulushi, aniqlangan moliyaviy xatarlar soni, xatolarni tuzatishga sarflangan vaqt va ish haqi hisobiga xizmat ko‘rsatish uchun sarflanadigan mehnat vaqtining qisqarishi asosiy baholash mezonlari sifatida olindi.

Tadqiqotning axborot bazasini davlat moliyasini boshqarish, buxgalteriya hisobi, raqamlashtirish va moliyaviy nazoratga oid 2023–2026-yillarda e’lon qilingan ilmiy va ilmiy-uslubiy manbalar, xalqaro tashkilotlarning tadqiqotlari hamda O‘zbekiston sharoitiga oid ilmiy ishlanmalar tashkil etdi. Tadqiqotda foydalanilgan ma’lumotlarni tahlil qilishda ularning mavzuga aloqadorligi, ilmiy asoslanganligi va amaliy ahamiyati asosiy mezon sifatida qabul qilindi.

Shunday qilib, tanlangan metodologiya ish haqi hisobini raqamlashtirishning faqat texnik samaradorligini emas, balki uning moliyaviy nazoratning aniqligi, tezkorligi, shaffofligi va preventiv xususiyatiga ta’sirini kompleks baholash imkonini beradi. Ushbu metodologik yondashuv asosida keyingi bosqichda byudjet tashkilotlarida ish haqi hisobini avtomatlashtirishning moliyaviy nazorat samaradorligiga ta’sirini ifodalovchi asosiy natijalar va amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Tahlil va natijalar muhokamasi. O‘zbekistonda byudjet tashkilotlarida ish haqi hisobini raqamlashtirish davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirishning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Amaliy tahlil shuni ko‘rsatadiki, ushbu jarayonda UzASBO dasturiy majmuasi asosiy vositalardan biri bo‘lib, unda budjet tashkilotlarining shtat jadvallari, xarajatlar smetasi, ish haqi va unga tenglashtirilgan to‘lovlarni hisoblash hamda buxgalteriya operatsiyalarini elektron shaklda yuritish imkoniyati yaratilgan. Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, budjet tashkilotlari shtat jadvallari va xarajatlar smetasini elektron shakllantirish yo‘lga qo‘yilgan, to‘lov turlari standartlashtirilgan hamda umumta’lim maktablarida tarifikatsiya jarayonlari raqamlashtirilib, xodimlarning malaka toifalari bilan integratsiya qilingan holda ish haqi hisoblash avtomatlashtirilgan.

Mazkur o‘zgarishlarning eng muhim natijasi ish haqi hisobining alohida hujjatlar asosida emas, balki o‘zaro bog‘langan elektron ma’lumotlar asosida amalga oshirilishidir. Bunda xodimning lavozimi, shtat birligi, ish vaqti, tarif stavkasi, ustama va boshqa to‘lovlar haqidagi ma’lumotlarning yagona tizimda shakllanishi hisob-kitoblarning aniqligini oshiradi.

Ayniqsa, to‘lov turlarining standartlashtirilishi va ularning belgilangan me’yorlarga muvofiqligini ta’minlash moliyaviy nazorat uchun muhim ahamiyatga ega. Chunki ish haqi hisoblashda qo‘llaniladigan ma’lumotlar bir xil tartibda shakllantirilsa, noto‘g‘ri yoki asossiz hisob-kitoblarni aniqlash osonlashadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamlashtirish moliyaviy nazoratni keyingi tekshiruvdan oldindan nazorat qilish mexanizmiga o‘tkazish imkonini beradi. Masalan, xodimning shtatdagi holati, ish vaqti va unga hisoblangan ish haqi o‘zaro solishtirilishi orqali nomuvofiqliklarni aniqlash mumkin. Bu esa ishlanmagan vaqt uchun ish haqi hisoblash, noto‘g‘ri tarif yoki ustama qo‘llash, takroriy to‘lov va boshqa moliyaviy xatarlarni kamaytirishga xizmat qiladi. Bunda raqamlashtirishning asosiy samarasi faqat vaqtni tejash emas, balki xatoni to‘lov amalga oshirilishidan oldin aniqlash imkoniyatining kengayishi bilan belgilanadi.

Ish haqi hisobining raqamlashtirilishi xodimlarning mehnat faoliyati haqidagi ma’lumotlarning boshqa davlat axborot tizimlari bilan bog‘lanishini ham kuchaytirmoqda. Masalan, 2026-yilgi rasmiy ma’lumotlarda fuqarolarning ish staji va ish haqi to‘g‘risidagi ma’lumotlarini elektron shaklda yuritish va ularning raqamlashtirilganlik holatini davlat xizmatlari portali orqali tekshirish imkoniyati mavjudligi ko‘rsatilgan. Bu esa ish haqi to‘g‘risidagi ma’lumotlarning faqat tashkilot ichidagi buxgalteriya hisobi uchun emas, balki boshqa davlat xizmatlari va ijtimoiy tizimlar uchun ham muhim axborot manbai ekanligini ko‘rsatadi.

Moliyaviy nazorat samaradorligini oshirishda tizimlararo integratsiya alohida ahamiyatga ega. 2026-yilda davlat boshqaruvida yagona integratsiyalashgan raqamli platformani joriy etish bo‘yicha ishlar davom ettirilayotgani va davlat axborot tizimlari o‘rtasida ma’lumot almashinuvini yaxshilash maqsadida yagona texnologik yondashuvni shakllantirish belgilangan. Shuningdek, 2027-yil 1-yanvardan davlat organlari va tashkilotlari axborot tizimlari o‘rtasida ma’lumot almashinuvini yengillashtirish uchun ochiq integratsiya tamoyilini joriy etish nazarda tutilgan.

Bu jarayonning ish haqi hisobi uchun amaliy ahamiyati shundaki, kelgusida xodimlar to‘g‘risidagi ma’lumotlar, shtat birliklari, ish vaqti, ish haqi hisob-kitoblari, buxgalteriya ma’lumotlari va to‘lovlar o‘rtasidagi bog‘liqlikni yanada kuchaytirish mumkin. Natijada moliyaviy nazorat faqat buxgalterning qo‘lda tekshiruviga bog‘liq bo‘lib qolmaydi, balki elektron ma’lumotlarni avtomatik solishtirish va xavfli operatsiyalarni aniqlash imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Tahlil natijalarini umumlashtirib, byudjet tashkilotlarida ish haqi hisobini raqamlashtirishning moliyaviy nazoratga ta’sirini “ma’lumotlarni raqamlashtirish → avtomatik hisoblash → elektron tekshirish → moliyaviy xatarni aniqlash → nazorat → hisobot” ketma-ketligida ifodalash mumkin. Ushbu mexanizm hisob-kitoblarning aniqligi va shaffofligini oshirish, inson omili ta’sirini kamaytirish hamda moliyaviy ma’lumotlardan tezkor foydalanish imkonini beradi.

Bundan tashqari, 2026-yil 1-sentabrdan budjet tashkilotlari xodimlarining ish haqi va stipendiyalari 7 foizga oshirilishi belgilangan. O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali Bu kabi me’yoriy o‘zgarishlar ish haqi hisoblash tizimlarida yangi ko‘rsatkichlarni tez va xatosiz aks ettirish zaruratini yanada kuchaytiradi. Avtomatlashtirilgan tizimda bunday o‘zgarishlarni yagona tartibda joriy etish qo‘lda hisoblashga nisbatan nazorat qilish uchun qulayroq sharoit yaratadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari O‘zbekistonda ish haqi hisobini raqamlashtirish uchun zarur amaliy asos shakllanganini ko‘rsatadi. UzASBO orqali shtat, tariflashtirish va ish haqi hisob-kitoblarining avtomatlashtirilishi moliyaviy nazoratning aniqligi va tezkorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Kelgusida ushbu tizimlarni boshqa davlat axborot tizimlari bilan yanada chuqur integratsiyalash, avtomatik solishtirish va moliyaviy xatarlarni

erta aniqlash mexanizmlarini rivojlantirish byudjet mablag‘laridan foydalanish ustidan yanada samarali, shaffof va uzluksiz nazoratni ta’minlash imkonini beradi.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, byudjet tashkilotlarida ish haqi hisobini raqamlashtirish va avtomatlashtirish nafaqat buxgalteriya jarayonlarini tezlashtirish, balki davlat mablag‘laridan foydalanish ustidan moliyaviy nazoratni kuchaytirishning muhim vositasidir. O‘zbekistonda UzASBO tizimining rivojlantirilishi natijasida budjet tashkilotlarining shtat jadvallari va xarajatlar smetasini elektron shaklda yuritish, to‘lov turlarini standartlashtirish, umumta’lim maktablarida tarifikatsiya jarayonlarini raqamlashtirish va ish haqini avtomatlashtirilgan tarzda hisoblash imkoniyatlari yaratilgan.

Tahlil natijalariga ko‘ra, ish haqi hisobining raqamlashtirilishi inson omili bilan bog‘liq hisob-kitob xatolarini kamaytirish, xodimlar, shtat birliklari, ish vaqti va ish haqi o‘rtasidagi ma’lumotlar muvofiqligini ta’minlash hamda moliyaviy operatsiyalarni tezkor nazorat qilish imkonini beradi. Shuningdek, ish haqi to‘g‘risidagi ma’lumotlarning elektron shaklda shakllantirilishi ularni boshqa davlat axborot tizimlari bilan almashish va fuqarolarga elektron xizmatlar ko‘rsatish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Jumladan, fuqarolar hisoblangan ish haqi to‘g‘risidagi ma’lumotnomani Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali avtomatik tarzda olishlari mumkin.

Tadqiqotning yana bir muhim xulosasi shundan iboratki, kelgusida ish haqi hisobini rivojlantirish alohida axborot tizimlarini takomillashtirish bilan cheklanmasligi, balki ularni yagona raqamli muhitda integratsiyalash asosida amalga oshirilishi lozim. 2026-yilda Iqtisodiyot va moliya vazirligi tomonidan DMBAT-2, UzASBO va boshqa davlat moliyasini boshqarish tizimlarini integratsiyalash, yagona ma’lumotlar omborini yaratish, ma’lumotlarni tahlil qilish va moliyaviy xatarlarni erta aniqlash imkoniyatlarini rivojlantirish bo‘yicha ishlar belgilangan.

Shu asosda tadqiqot doirasida quyidagi amaliy takliflar ishlab chiqildi. Birinchidan, ish haqi hisobiga oid xodimlar, shtat, ish vaqti, tarif va to‘lov ma’lumotlarini yagona elektron ma’lumotlar muhitida birlashtirish maqsadga muvofiq. Ikkinchidan, ish haqi hisoblash jarayonida shtat birligi, xodimning mehnat faoliyati va hisoblangan summa o‘rtasidagi nomuvofiqliklarni avtomatik aniqlaydigan nazorat mexanizmlarini kengaytirish zarur. Uchinchidan, UzASBO va davlat moliyasini boshqarishning boshqa axborot tizimlari o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish orqali hisoblangan va amalda to‘langan mablag‘larni avtomatik solishtirish imkoniyatini yaratish lozim.

To‘rtinchidan, moliyaviy nazoratni faqat amalga oshirilgan operatsiyalarni tekshirishga emas, balki moliyaviy xatarlarni oldindan aniqlash va ogohlantirishga yo‘naltirish zarur. Buning uchun noodatiy ish haqi hisob-kitoblari, takroriy to‘lovlar, shtat bilan nomuvofiq to‘lovlar va belgilangan me’yorlardan chetga chiqishlarni avtomatik aniqlash mexanizmlarini joriy etish maqsadga muvofiq. Beshinchidan, tizimdan foydalanuvchi buxgalteriya va moliya xodimlarining raqamli ko‘nikmalarini muntazam oshirib borish, ma’lumotlarning xavfsizligi va foydalanuvchilar vakolatlarini aniq belgilash zarur.

Umuman olganda, byudjet tashkilotlarida ish haqi hisobini raqamlashtirishni moliyaviy nazoratning ajralmas qismi sifatida rivojlantirish davlat mablag‘laridan foydalanishning shaffofligi, hisob-kitoblarning aniqligi va nazoratning tezkorligini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, UzASBO va DMBAT-2 kabi tizimlarning kelgusida integratsiyalashuvi ish haqi xarajatlarini real ma’lumotlar asosida kuzatish, moliyaviy xatarlarni erta aniqlash va nazorat choralarini o‘z vaqtida qo‘llash imkonini kengaytiradi. Shu sababli raqamlashtirishning keyingi bosqichida asosiy e’tibor oddiy avtomatlashtirishdan integratsiyalashgan, ma’lumotlarga asoslangan va preventiv moliyaviy nazorat tizimiga o‘tishga qaratilishi ilmiy va amaliy jihatdan eng maqbul yo‘nalish hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rivero del Paso L., Pattanayak S., Uña G., Tourpe H. Digital Solutions Guidelines for Public Financial Management. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2023. – 69 p. DOI: 10.5089/9798400251566.005.
2. Amaglobeli D., de Mooij R.A., Mengistu A., Moszoro M., Nose M., Nunhuck S., Pattanayak S., Rivero del Paso L., Solomon F., Sparkman R., Tourpe H., Uña G. Transforming Public Finance Through GovTech. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2023. – 45 p. DOI: 10.5089/9798400245480.006.
3. Uña G., Verma A., Bazarbash M., Griffin N.N. Fintech Payments in Public Financial Management: Benefits and Risks. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2023. – Working Paper No. 2023/020.
4. Nose M. Inclusive GovTech: Enhancing Efficiency and Equity Through Public Service Digitalization. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2023. – Working Paper No. 2023/226.
5. Dener C., Nii-Aponsah H., Ghunney L.E., Johns K.D. GovTech Maturity Index: The State of Public Sector Digital Transformation. – Washington, D.C.: World Bank, 2022.
6. Umirova G.Sh., Farxodjonova E.N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish // Educational Research in Universal Sciences. – 2024. – №3(2 Special). – B. 115–117.
7. Nusratullayev B. Innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliya va buxgalteriya hisobi tizimlarini raqamlashtirishning strategik yo‘nalishlari va rivojlanish mexanizmlari // Eurasian Journal of Academic Research. – 2024. – №5(1 Special Issue). – B. 718–721.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Budjet mablag‘laridan foydalanish ustidan moliyaviy nazoratni kuchaytirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida: PF-100-son Farmon. – 2024-yil 10-iyul.
9. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. UzASBO dasturiy majmuasida buxgalteriya hisobi, tarifikatsiya va ish haqi hisob-kitoblarini raqamlashtirish bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar. – Toshkent, 2025.
10. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Davlat moliyasini boshqarish axborot tizimlarini rivojlantirish va integratsiyalash bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar. – Toshkent, 2026.